

ورود به کابینه ریاست وزراء تاریخ ۱۳۰۳/۶/۱۹ نمره ۶۲۵۷
سواد برای نظمیہ فرستاده تأکید در صحت سانسور کرده و توضیح خواسته شود.

۸۶۵-ن

۳۹

ریاست وزراء

نمره ۶۲۵۷

تاریخ ۱۹ برج سنبلہ ۱۳۰۳

ادارہ تشکیلات نظمیہ

سواد مکتوب آقای ازین العابدین | رهنما نماینده محترم مجلس شورای ملی را تلوأ
ملاحظہ می نماید. مقصود از سانسور جراید جلوگیری از انتشار مطالبی است کہ
مخالف سیاست دولت و یا موجب تہییج و اغتشاش بشود. در این صورت از درج
مقالاتی کہ راجع بہ فلاح و تجارت و سایر مسائلی کہ مربوط بہ سیاست جاریہ نیست
نباید جلوگیری نمود. بہ ہر حال، با ملاحظہ سواد مراسلہ آقای رهنما لازم است بہ
مأمورین سانسور تعلیماتی بدهید کہ، برخلاف ترتیب، مزاحم ارباب جراید نشدہ و در
آن مورد بہ خصوص، توضیح نمایند کہ مطلب از چہ قرار بودہ است.

امضا |

۸۶۴-ن

۴۰

وزارت داخلہ

ادارہ تشکیلات نظمیہ ایران

شمارہ ۵۳۵۰/۱۵۴

۲۶ سنبلہ ۱۳۰۳

ادارہ جلیلہ کابینہ ریاست محترم وزراء عظام
در جواب مرقومہ مطاعہ بہ نمرہ ۶۲۵۷ متضمن سواد مراسلہ آقای ازین العابدین |
رهنما مدیر جریدہ ایران و نماینده محترم دارالشورای ملی راجع بہ شکایت از مأموریت

سانسور جراید لزوماً به عرض می‌رساند که سانسور جراید تاکنون به میل و نظر شخصی واقع نشده بلکه بالعکس هر قسمتی را که مأمور مزبور سانسور نموده بنا به دستوری است که قبلاً در دست دارد و با این کیفیت بدیهی است نمی‌شود استرضای خاطر مدیران جراید را فراهم ساخت و اما اینکه می‌نویسند چیزهای غیرلازمی سانسور می‌شود که ابدأ مربوط به سیاست نیست این مطلب به کلی مخالف با واقع است زیرا سانسور جراید در روی کاغذ است و اگر متشکیان فی الحقیقه در اظهار خود محق می‌باشند خوب است عین آن مطالب را در کمیونی که در این باب تشکیل شده و می‌شود مورد مذاقه قرار داده و تجاوز مأمور را اطلاع دهند پر واضح است در صورت صدق مدعا فوراً جلوگیری از نظایر آن خواهد شد. و اما اینکه مدعی هستند که از مأمور مذکور سؤال کرده‌اند که چه مطالبی باید در جراید درج نشود جواب کافی نداده این قضیه محتاج به عرض نیست که اگر بنا باشد عین دستور مرجوعه و نظریات خود را مأمور سانسور به مدیران جراید اظهار بدارد این قضیه بر مصالح دولت معکوس نتیجه بخشیده و اشکالاتی حاصل خواهد شد که بالمآل برخلاف منظور دولت واقع می‌گردد. و به‌طور کلی هم عین مذاکرات مطروحه مجلس بدون حشو و زواید در جراید معمولاً سانسور نشده، مخصوصاً نطق آقای [یحیی] دولت‌آبادی که در کلیه جراید هم درج شده. این است مأخذ شکایت مدیران جراید از مأمور سانسور. با این ترتیب تصور نمی‌رود که مأمور مزبور در اجرای وظیفه خود تخطی یا تجاوزی کرده باشد. به هر تقدیر، برای خاتمه دادن به همین شکایات بنا به تقاضای این اداره کمیونی در حکومت جلیله نظامی تشکیل شده که در چنین موارد به شکایات طرفین رسیدگی نموده و از روی حکمیت موضوع را حل و عقد نمایند.

رئیس کل تشکیلات نظمیه [امضا]

[در حاشیه:]

از طرف کابینه به آقای [زین العابدین] رهنما بنویسید بر اثر شکایتی که از طرز سانسور فرموده بودید حکومت نظامی کمیونی برای رسیدگی به سانسور جراید تشکیل داده است تا هر وقت اختلافی بین مأمورین سانسور و متصدیان جراید یا شکایتی از ناحیه جراید به عمل بیاید در آنجا برای تحقیق و رسیدگی درآید. ۲۹ سنبله

[۷۸ و ۸۷۷-ن]

۴۱

ریاست وزراء

نمره عمومی ۶۶۸۷

تاریخ ثبت ۲ برج میزان ۱۳۰۳

قربانت شوم. بر اثر شکایتی که از طرز جریان مطبوعات فرموده بودید حکومت نظامی برای رسیدگی به سانسور جراید کمیسیونی تشکیل داده است تا هر وقت اختلافی بین مأمورین سانسور و متصدیان جراید حاصل شده یا شکایتی از ناحیه جراید به عمل آید در کمیسیون مزبور مورد تحقیق و رسیدگی واقع گردد. ایام جلالت مستدام.

[امضاء: بدرالدوله

[درحاشیه:]

از طرف کابینه به آقای رهنما

[۸۷۶-ن]

۴۲

وزارت جنگ

حکومت نظامی تهران و توابع

نمره ۳۸۴۲

تاریخ ۲۷ برج عقرب سال ۱۳۰۳

مقام محترم وزارت جلیله مالیه دامت شوکته

در جواب مرقومه مورخه ۲۶ برج جاری تصدیع می دهد: علت اینکه از طرف حکومت نظامی درج وقایع خوزستان در جراید ممانعت شده بود برای این نکته بود که اخبار غیر صحیح و افواهی انتشار پیدا نکند. بدیهی است چنانچه اخبارات، متکی به مراکز مربوطه بوده و در صحت آنها تردیدی نباشد از طرف مأمورین حکومت نظامی جلوگیری نخواهد شد. همین قسم هم به اداره نظمیہ دستور داده شد که از انتشار اخبار صحیح ممانعت ننمایند.

سرتیپ [امضا]

[۸۶۳-ن]

۴۳

دفتر مخصوص شاهنشاهی

نمره ۵۹۹۲

بتاریخ ۵ اسفند ۱۳۰۴

محرمانه و خصوصی است

امارت محترم لشکر جنوب

قربانت شوم. اطلاعاً خاطر شریف را تذکر می‌دهم و شاید خودتان هم مستحضر و مسبوق باشید که آقای دشتی^۱ مدیر شفق سرخ کاملاً مورد توجه و عواطف مخصوص بندگان اعلیحضرت اقدس همایون شاهنشاهی ارواحنا فداه هستند. در این موقع که به حدود جنوب عزیمت نموده‌اند مقتضی است با ایشان نهایت توجه و مساعدت را مرعی، و به هر نقطه که می‌خواهند حرکت نمایند نه از روی تظاهر و عنوان رسمی بلکه من غیر رسم و خصوصی به مأمورین قدغن فرمایید در تمام موارد با ایشان موافق و مساعد بوده و از هر حیث موجبات آسایش خاطر ایشان را فراهم دارند.

رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی

[امضا] بهرامی^۲

[۱۱۲۵۶-ق]

۱. معروف به شیخ علی سانسورچی، رئیس اداره نگارشات و وکیل مجلس منتخب رضا پهلوی.
 ۲. فرج‌الله بهرامی ملقب به دبیراعظم برادر دکتر حسین بهرامی ملقب به احياءالسلطنه

دفتر مخصوص شاهنشاهی

نمبر ۵۹۹۲

مکتوبه مخصوصه
ضمیمه
بتاریخ ۵ آغست ۱۳۰۴

«درت کمره کسری»

کسری

رطبه شاه شریف زاده کریم شاه نجاتی که در کسری

در آغست کسری در کسری در کسری در کسری

بدون کسری در کسری در کسری در کسری

تصرف کسری در کسری در کسری در کسری

و کسری در کسری در کسری در کسری

با کسری در کسری در کسری در کسری

در کسری در کسری در کسری در کسری

بزرگواران
رضای

www.KetabFarsi.com

اسناد مجلس شورای ملی و انتخابات

۴۴

وزارت داخله

سواد تلگراف حکومت رشت

بندگان حضرت اشرف وزیر داخله بر حسب اوامری که رسیده بود و مکرر نتیجه را استعلام و تأکید در سرعت انجام می فرمودند همین که امر وزارت جلیله به انجمن نظار برای ادامه بقیه مدت و اتمام امر انتخابات اعلان شد انجمن هم، بعد، تهیه موجبات دیده دیروز قبل از ظهر اعلان داد که از بعد از ظهر شروع به کار و تکمیل امر انتخابات خواهد نمود. بعد از ظهر همین که انجمن تشکیل و شروع به عمل نمود جمعیت که از قبل از ظهر در مسجدی جمع شده و کفن پوش شده بودند روی کفن به عبارات مختلفه نوشته بودند «مرگ باشرافت، مردن باسعادت» و نظایر این عبارات در میدان جلوی بلدییه و تلگرافخانه حاضر شده به اتفاق یک جمعیتی به طرف انجمن متوجه شده. در آن وقت چند صدای تیر بلند شد. از نظمیه که مراقب حفظ انتظامات محلی، حسب الوظیفه، بودند خبر رسید کفن پوشیدگان به اتفاق جمعیت حمله به طرف بلدییه و انجمن کرده با سنگ شیشه های درب بلدییه را شکسته برخی می گفتند برویم انجمن را از پای برکنده، بعضی طرزهای دیگر صحبت می کردند که خطر برای انجمن داشته. ضمناً پلیس متهاجمین را منع از دخول به این احوال در انجمن و بلدییه نموده؛ با پلیس گلاویز، یک رولور از کمر صاحب منصب باز و دو نفر پلیس را سخت می زنند. پلیس هم چند شلیک به هوا کرده متهاجمین پراکنده می شوند و قسمتی از سران آنها را که مضروب هم شده اند به نظمیه جلب می نمایند که هنوز در نظمیه و تحت استنطاق هستند.

اما مسئله قشون چون بعد از اعلان دیده شد تهیه هیجاناتی هست و قطع شده بود که ممکن است اقداماتی بشود عده ای | نظامی برای احتیاط در مراکز مهسه شهر گماسته شده بودند. در این پیشامد قدمی از قدم، قشون برنداشت؛ فقط در بعضی مواقع ایستاده بودند که اثر حضور آنها نظم ظهر را تأیید می کرد. این که آقایان تلگراف کرده اند در اثر ضرب شلاق نظامیان، نمی توانم عرض کنم حقیقت چیست زیرا در غوغا نبوده ام که ملاحظه کنم بینم آن نظامیانی که می گویند آیا نظامی بودند یا پلیس یا اینکه نظامی به کمک پلیس برآمده اند. در هر صورت، تحقیق از تمام جزئیاتش شده بدون این که ذره ای | از حقیقت دور باشد؛ به عرض خواهد رسید.

۴۵

کشف تلگراف رمز نمره ۸۳۵ فرمانده محترم لشکر شرق
با مفتاح آقای امیر شوکت‌الملک توسط حکومت محترم قاینات
سلطان اعتمادی رئیس ساخلوی. مقرر است از سیستان سلمان خان پسر آقای
اسدی انتخاب شود. لازم است در این موضوع اقدام و جدیت نمایید که پیشرفت نماید.
نمره ۸۳۵.

فرمانده لشکر شرق سر تیپ امان‌الله جهانبانی

۷-۳۲۲-۱۱۴ع

کشف تلگراف رمز نمره ۸۳۵
با مفتاح آقای امیر شوکت‌الملک توسط حکومت محترم قاینات
سلطان اعتمادی رئیس ساخلوی. مقرر است از سیستان سلمان خان پسر آقای
اسدی انتخاب شود. لازم است در این موضوع اقدام و جدیت نمایید.
که پیشرفت نماید. - ۷-۳۲۲-۱۱۴ع فرمانده لشکر شرق سر تیپ امان‌الله جهانبانی

سند شماره ۴۵

۱. سلمان اسدی پسر مصباح‌السلطنه اسدی (نایب‌التولیه آستان رضوی) نماینده دوره‌های هفتم، هشتم و نهم مجلس شورای ملی از سیستان و زابل و نماینده دوره پانزدهم از مشهد.

۴۶

ایالت جلیله فارس

رمز نمره ۴۰ واصل و از مفاد آن مستحضر شدم. اگرچه این جانب شخصاً هم به ضیاءالواعظین^۱ حسن نظر ندارم ولی چون اعلیحضرت با او مخالفت دارند و مخصوصاً امر فرموده‌اند از آنجا تبعید شود البته در صورتی که انتخاب شود اسباب دلتنگی فوق‌العاده شده و تصور نمی‌کنم انجام‌پذیر باشد. راجع به تبعید او نظریه ایالت چیست و به چه ترتیب باید اقدام شود؟ بعضی نامزد [ها] را هم از قبیل سید محی‌الدین، شیخ عبد، ابوالحسن بزاز، سید عبدالله مهذب‌الدوله حکمت چون نمی‌شناسم لازم است مسلک و مشی آنها را معرفی فرمایند تا نظریات خود را اظهار دارم. نمره ۹۳۳
نمره ۴۷ اول جوزا ۱۳۰۲

رضا، وزیر جنگ و فرمانده کل قوا
[۱۰۳۴۸۲-ق]

۴۷

[نشان شیر و خورشید و تاج]
ایالت فارس

مورخه [۱۳۰۲]

ایالت جلیله فارس، از هیئت [در اصل ؟] اتحاد اسلام فارس تلگرافی رسیده؛ حاکی است که وضع انتخابات فارس موجب عدم رضایت و ایادی متنفذین در کار و اطمینان ملیون سلب و افکار عمومی از تعیین و عملیات انجمن ناراضی است. لازم است در حسن جریان انتخابات و تعیین انجمن نظار بر طبق [در اصل ؟] عامه و جلوگیری کامل از مداخلات غیر مشروع متنفذین، بر طبق قانون انتخابات، مساعی جدی مبذول گردد که رفع شکایت بشود. ۲ جوزا نمره ۱۰۱
نمره ۴۹

۳ جوزا ۱۳۰۲

حسن بن یوسف [مستوفی الممالک]
[۱۰۳۵۲۴-ق]

۱. سید ابراهیم ضیاء قشقایی ملقب به ضیاءالواعظین نماینده دوره‌های پنجم، ششم و هفتم مجلس شورای ملی از آباءه و مدیر روزنامه ایران آزاد.

۴۸

[انشان شیر و خورشید و تاج]

وزارت جلیله داخله

ایالت فارس

تهران

تاریخ: برج اجوزا ۱۳۱۰۲

مقام منیع ریاست وزرای عظام، دامت شوکته، در جواب نمره ۱۰۱، با مراجعه به نمره ۴۲ رمز مورخه ۲۶ ثور معروضه به وزارت جلیله داخله، عرض می‌نماید: خود این تلگرافات از ناحیه همان متنفذین محلی است که از بنده منتظر و متوقع بودند انجمن نظار را از بستگان مخصوص و به میل خودشان انتخاب نمایم و هرچه رامیل دارند با این حق مشروع عمومی بنمایند. چون بنده شرافت و نام نیک خود را به میل آنها ترجیح داده و مثل دیگران کاندید شخصی نداشتم ناچار متوسل و متشبث به این قبیل تلگرافات شده‌اند. در صورتی که افراد اتحاد اسلام از این که شنیده‌اند به عنوان آنها تلگرافی شده برآشفته و شدیداً با چند نفری که این اقدام را کرده‌اند مخالف شده و عموماً، از علما و احزاب و طبقات دیگر، از انجمن نظار و طرز جریان انتخابات و حفظ و انتظام و بیطرفی کاملی که بنده اختیار کرده‌ام کمال تشکر را دارند. و اطمینان می‌دهم که، انشاءالله، انتخابات شیراز از هر جهت موافق با قانون و حفظ مراتب بیطرفی و مراعات جهات لازمه به عمل آید و خاطر مبارک از هر جهت مطمئن باشد.

[امضا] اکبر اصرارالدوله]

[۱۰۳۵۲۲ - ق]

نمره ۱۵۶۱

۳ سرطان ۱۳۰۲

ایالت جلیله فارس، شخصاً کشف فرمایید: مقتضی است در عوض ضیاء الواعظین [سیدابراهیم ضیاء قشقایی] و ضیاء الادباء^۱ اقدام فرمایید حاجی آقا و سلطان العلماء^۲ رئیس معارف انتخاب شوند و الا خاتمه خوش ندارد.^۳

وزیر جنگ و فرمانده کل قشون، رضا

[پاسخ والی فارس:]

مقام منیع حضرت اشرف وزیر جنگ دامت شوکته

در جواب نمره ۱۵۶۱ عرض می نماید انتخابات خاتمه یافته چند روز دیگر از قرائت آرا فراغت حاصل می نمایند و هیچ گونه اقدامی مقدور نیست.

اکبر

لیله چهارم سرطان مخابره شد.

[۱۰۳۵۳۲ - ق]

۱. نماینده دوره های چهارم و پنجم مجلس شورای ملی از شیراز.

۲. حاج سید محمد سلطانی (سلطان العلماء) نماینده دوره پنجم مجلس شورای ملی از شیراز.

۳. تهدید رضاخان مؤثر واقع شد و به طوری که مشاهده کردیم افراد مذکور به رغم خاتمه یافتن انتخابات و اظهارات والی فارس به مجلس دوره پنجم راه پیدا کردند.

اینجده نادر شاه گزیده سعادت و عین فیاض و عین غنای و عین ابرام و عین

عین سینه پهلوی سرفراز تاب آورده و الله ماله عین سرفراز

۱۵۶۱

در دهک و فرزند شاه گزیده

سفر ۱۵۶۱ - ۲

شاه نیک مجلس از شاه و وزیر و سایر کور

در مجلس ۱۵۶۱ عین نادر شاه گزیده و عین غنای و عین ابرام و عین

از فرزند اراد فرزند شاه گزیده و عین غنای و عین ابرام و عین

۵۰

وزارت امور خارجه

اداره رمز

نمره ۱۱۲۶

بتاریخ ۲۴ دی ماه سنه ... ثیل ۱۳۰۵

رمز سفارت پاریس

شیکاگو تریبون می نویسد موقع انتخابات نظامیان می خواستند کاندیداهای دولت را به مردم تحمیل [کنند]. مردم قشون [تهیه و] حمله [کردند]. عده [ای] مقتول [شدند و عده ای] دستگیر. مردم الغاء انتخابات [را] از کابینه خواستند. کابینه هم از ترس روسها قبول [کرد] به هر طور رأی مبارک علاقه گرفت تکذیب شود تلگراف کنید.

نمره ۴۸ - اسد

[در حاشیه:]

۴۸ - اخبار فقط راجع به انتخابات رشت است که برخلاف ماده ۲۱ قانون انتخابات خواسته بودند انتخابات قبل از موعد قانونی شروع شود و از آنها جلوگیری به عمل آمده است. ابدأ کسی مقتول نشده و این که می نویسند کابینه از ترس روسها انتخابات را ملغی کرده ابدأ صحیح نیست. تکذیب بفرمایید.

[۱۲ - ۱ - ۱۵۵ ن]

۵۱

از تهران

ایالت جلیله فارس، در تعقیب تلگرافات سابق، مقتضی است قدغن فرمایید که در انتخاب نوبخت از بوشهر مساعدت نشود. حکمت^۱ هم که جزء [جزو] کاندید [های]

۱. میرزا رضاخان حکمت ملقب به سردار فاخر نماینده دوره های چهارم و پنجم مجلس شورای ملی از آباده و همچنین نماینده دوره های هفتم، هشتم، چهاردهم، پانزدهم، شانزدهم، هجدهم، نوزدهم و بیستم مجلس شورای ملی از شیراز.

شهر شیراز است از جهرم بفرمایید بشود. راجع به ضیاءالواعظین [سید ابراهیم ضیاءقشقای] بایستی هر طور است اقدامی بفرمایید که از انتخاب مشارالیه جلوگیری به عمل بیاید.

نمره ۱۲۳۳

وزیر جنگ و فرمانده کل قشون، رضا
[۱۰۳۵۱۶ ق]

۵۲

وزارت داخله
ایالت فارس

نمره ۲۱۲

به تاریخ ۱۳۰۸/۱/۲۴

ایالت جلیله فارس عطف نمره ۱ راجع به انتخابات [انتخاب] میرزا محمود، تاکنون نتیجه اقدامات خودتان را اعلام نفرمودید. قدغن فرمایید مراقبت نمایند که مشارالیه از لار انتخاب شود.

وزیر دربار پهلوی
[عبدالحسین] تیمورتاش
[۱۰۳۵۰۳ ق]

۵۳

وزارت داخله
ایالت فارس

نمره ۶۹

به تاریخ ۱۳۰۸/۱/۲۵

حکومت جلیله لار و مضافات، به علاوه تلگراف وزارت داخله که سوادش ابلاغ شده و ملاحظه خواهید نمود، اینک از وزارت جلیله دربار پهلوی تلگراف رمزی داشتم که درخصوص انتخابات لار و خمسه تأکیداتی فرموده‌اند. لازم است هرچه زودتر شروع به عملیات، انتخابات انجام بشود.

[۱۰۳۵۰۲ ق]

۵۴

ریاست وزراء

کشف تلگراف رمز حکومت گرگان نمره ۳۳۷ تاریخ ۱۳۱۵/۱۲/۲۲
 جناب آقای رئیس الوزراء، موقعی که فدوی حسب الامر تهران آمده بودم از پیشگاه
 مبارک همایونی درخواست نمایندگی دوره یازدهم مجلس شورای ملی را برای آقاخان
 معززی نموده و موقع قبول یافته. اینک از وزارت داخله رمزاً دستور انتخاب آقای
 محمدعلی اوحدی^۱ بازرس وزارت عدلیه رسیده. اجرای امر مرکز به اطاعت عموم
 اهالی گرگان درباره هرکس نهایت آسان و هیچ گونه نظر شخصی ندارد؛ فقط برای این که
 در خاک پای مبارک مورد استیضاح واقع نشوم مراتب به حضرت اشرف راپورت، اگر
 انتخاب آقای اوحدی به اراده و امر همایونی باید بشود مستدعی است اشعار فرمایید
 فوراً اطاعت نماید و اگر امریه شفاهی که به فدوی در انتخاب آقاخان معززی فرمودند در
 خاطر ملوکانه تغییری حاصل نشده آن را هم دستور اجرا فرموده و به وزارت داخله نیز
 اوامر مقتضی در جریان و چگونگی امر صادر فرمایند. ۱۵/۱۲/۲۱ شماره ۵۷۱
 نمره ۳۳۷ | تاریخ | ۱۳۱۵/۱۲/۲۳ رمز شد.

سرهنگ حکیمی

[در حاشیه:]

سرهنگ حکیمی حاکم گرگان [به] دفتر مخصوص تلگراف می کند موقعی که تهران
 شرفیاب بودند به عرض رسانده اند که معزز گسرگانی از گرگان انتخاب شود و اجازه
 فرموده بودند. در صورتی که باید معزز انتخاب شود ممکن است اوحدی که برای گرگان
 در نظر گرفته شده بود از اصفهان انتخاب گردد. توضیحاً عرض می شود اوحدی اصلاً
 اصفهانی است.

[۳ - ۱۳۸ - ۳]

۱. نماینده دوره های یازدهم، دوازدهم و سیزدهم مجلس شورای ملی از اصفهان.

۵۵

ریاست وزراء

نمره ۹

تاریخ ۱۳۱۶/۱/۵

کشف تلگراف رمز ریاست دفتر مخصوص شاهنشاهی، بوشهر
 ریاست وزراء، حسب الامر مطاع مبارک ابلاغ می نماید سیدحسین معینی^۱ که در گیلان
 مقیم و دارای علاقه ملکی است مقتضی است به جای همراز فاضل الملک^۲ نماینده
 فعلی گیلان انتخاب شود. همراز را به جای هزار جریبی^۳ در گرگان انتخاب نمایند؛ به
 حکومت گیلان و حکومت گرگان دستور لازم صادر فرمایند. اوحدی هم که در نظر بود
 از گرگان انتخاب شود به طوری که در تلگراف شماره ۳۳۷ مرقوم داشته بودید چون
 اصلاً اصفهانی است مناسب تر است در عوض دکتر احتشام^۴ انتخاب شود. به حکومت
 اصفهان نیز دستور بدهید که در انتخاب اوحدی مساعدت نمایند.

شماره ۱۶/۱/۳

رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی، حسین^۵

[درحاشیه:]

سواد برای اطلاع آقای فریدونی ارسال گردید. ۱۶/۱/۵ رمز شد.

[۲ - ۱۳۸ - ۳]

۱. سید حسین معینی نماینده دوره‌های یازدهم، دوازدهم و سیزدهم مجلس شورای ملی از طوالش - گرگانرود.
۲. محسن همراز ملقب به فاضل الملک نماینده دوره‌های هفتم، هشتم، نهم، دهم، یازدهم، دوازدهم، سیزدهم مجلس شورای ملی از گرگان.
۳. علیقلی خان هزارجریبی نماینده دوره‌های هفتم، هشتم، نهم و دهم مجلس شورای ملی از گرگان.
۴. دکتر سید احمد احتشام ملقب به احتشام‌الحکما نماینده دوره‌های پنجم، هشتم، نهم، دهم مجلس شورای ملی از اصفهان.
۵. حسین شکوه ملقب به شکوه‌الملک.

۵۶

ریاست وزراء

نمره ۱۰

تاریخ ۱۶/۱/۵

کشف تلگراف رمز دفتر مخصوص شاهنشاهی، بوشهر
ریاست وزراء، راجع به انتخاب یک نفر نماینده سقز نظر فرمانده لشکر کردستان این
است که علی اشرف وزیری و افتخار ناهید که هر دو ملاک هستند صلاحیت انتخاب
شدن را دارند. مقرر فرمودند یکی از این دو [را] نفر برای سقز در نظر گرفته دستور
فرمایید در انتخاب او مساعدت شود.

۱۶/۱/۳ شماره ۱۰

رئیس دفتر مخصوص شاهنشاهی، حسین

[در حاشیه:]

سواد برای اطلاع آقای فریدونی ارسال گردید. ۱۶/۱/۵ رمز شد.

[۳ - ۱۳۸ - ۵]

۵۷

ریاست وزراء

نمره خصوصی ۷

تاریخ ۱۳۱۶/۱/۴

تلگرافخانه برسانند

ریاست دفتر مخصوص شاهنشاهی، چون سه روز دیگر بیشتر به توزیع تعرفه و اخذ
آرا در گرگان باقی نمانده مستدعی است در صدور جواب رمز شماره ۳۳۷ تسریع
فرمایید [تا] تکلیف معلوم باشد.

[در حاشیه:]

رمز شود.

۱۶/۱/۴ رمز شد.

[۳ - ۱۳۸ - ۱]

www.KetabFarsi.com

اسناد مربوط به علما و تغییر لباس

۵۸

جنرال قونسولگری دولت علیه ایران

بین‌النهرین - بغداد

خیلی محرمانه است

مورخه ۱۲ آذر سنه ۱۳۰۶

نمره ۲۴۴۲

جناب اجل آقای یاور هدایت‌الله خان فرمانده قوای سرحدی قصرشیرین به طوری که محرمانه اطلاع حاصل کرده است آقا شیخ احمد شاهرودی^۱ و حاجی آقا حسین بروجرودی که دو نفر از طلاب اهل علم هستند با بعضی نوشتجات که از طرف آیتین آقای میرزا حسین نائینی و آقا سید ابوالحسن اصفهانی بر ضد دولت و سیاست اعلیحضرت اقدس همایونی ارواحنا فداه به بعضی از علماء ایران نوشته شده است در طریق قصرشیرین قصد مسافرت به ایران دارند. از برای منع مسافرت آنها از طرف جنرال قونسولگری اقداماتی شده است، ولی هرگاه احیاناً با مساعدت مأمورین عراقی عازم ایران شدند به مجرد ورود مشارالیه به سرحد آنها را توقیف و جمیع نوشتجات ایشان را ضبط و آنها را مجدداً به بین‌النهرین اعاده بدهید و نوشتجات ایشان را به مقامات لازمه تقدیم و نتیجه را به جنرال قونسولگری اشعار فرمایند.

نمره ۲۵۲۳ ۱۲ آذر سنه ۱۳۰۶

[امضا] محمد حسن بدیع

[در حاشیه:]

یک سواد از این مراسله برای اطلاع وزارت جلیله امور خارجه تقدیم می‌شود.

[۷-۱-۱۵۵ ن]

۵۹

نمایندگی سیاسی و جنرال قونسولگری دولت علیه ایران - در بین‌النهرین

نمره ۶۷۸/۲۴

مورخه ۲۶ مهر ۱۳۰۷

سواد راپرت ویس قونسولگری نجف

بعدالعنوان

صبح ۲۵ شهر جاری به قنسولگری اطلاع رسید که شب را حضرت حجت‌الاسلام آیه‌الله آقای نائینی دامت برکاته به واسطه خطوطی که از ایران به طلاب و آقایان راجع به کلاه و لباس رسیده درس را تعطیل نموده‌اند. از آن جایی که حقیقت مطلب را معلوم نمایم خودم صبحی خدمت حضرت آیت‌اللهی رسیده تفصیل را اشعار نمودم. فرمودند طلاب درخواست تعطیل درس را نموده‌اند ولی من قبول نکرده و آنها را ملامت نمودم و درس را گفتم و طلاب خیلی هیاهو می‌نمودند که دیگر درس برای چیست به ما می‌دهید؟ ایران بعد از این دیگر اهل علم و دین لازم ندارد. ما در اینجا درس می‌خوانیم روحانیین و اهل علم را در ایران مجبور و بازداشت نموده جبراً لباس و کلاه به سر می‌گذارند و برای ما هم همین کار را خواهند نمود. عرض کردم خطوط به کی آمده و کدام اهل علم در کجا بازداشت شده که جبراً لباس او را عوض نموده‌اند؟ فرمودند از تمام نقاط ایران خطوط زیاد به شخص من و سایر حجج اسلام و علماء خط رسیده و شکایت از تبدیل لباس می‌نمایند. آیا ممکن است یک نفر روضه‌خوان یا واعظ یا امام جماعت با کلاه بالای منبر رفته و عظ نماید؟ و نمی‌دانم چرا اولیاء امور دولت ملاحظه نمی‌فرمایند که نتیجه این اخبار متجر به یک اغتشاش عظیمی نشود. جواب عرض کردم اولاً اینکه می‌فرمائید اهل علم را مجبور کرده‌اند به تبدیل لباس به کلی دروغ و کذب است و اصل ندارد و با کمال اطمینان عرض می‌نمایم آنهایی که در اینجا و یا از ایران به حضور محترم عرض نموده‌اند به کلی دروغ و مبثی بر غرض بوده است. اگر می‌فرمایید روزنامه‌ها را بیاورم ببینید که مخصوصاً قید شده آقایان علماء و اهل علم و واعظ با لباس سابق و عمامه خواهند بود. ثانیاً از حضرت مستطاب عالی استفسار می‌نمایم در گذاشتن

کلاه پهلوی شرعاً اشکال می‌کنید؟ فرمودند نه اشکال ندارد، ولی چرا مردم را در استعمال لباس قومی خود محروم می‌دارند؟ جواب عرض نمودم لباس قومی نزد حضرت عالی کدام لباس است؟ فرمودند لباس دراز. جواب دادم اگر تصدیق می‌فرمایید که نصف بیشتر اهالی ایران لباس دراز ندارند پس لباس اینها به خلاف لباس قومی بوده. به طوری که عرض شد، اصل حقیقت مسئله را می‌خواستند به حضور محترم عرضه بدارند و ضمناً هرگونه کذب را جعل نموده برای تشویش خاطر مبارک آقایان می‌نویسند بلکه نظر دولت از این تبدیل لباس این است که لباس قومی را برای ملت ایران ترتیب بدهند که تماماً وحدت شکل و لباس داشته باشند و در تبدیل لباس و کلاه هم شرعاً اشکالی را نفرمایید. و راجع به لباس علماء و روحانیین لباس سابق خود را خواهند داشت. بعد فرمودند از قول ایشان به مقامات عالی عرضه بدارد که قدغن فرمایند که به صنف روحانیین در ایران توهین و جبر در تبدیل لباس نشود.

عصر همین روز چند نفر از آقایان اهل علم به قنسولگری آمده منشأ خبر را تفتیش نمودند. از همدان خطی به حضرت حجت‌الاسلام آقای میرزا علی آقای شیرازی نوشته‌اند که حاجی آقا محمد نامی که عمامه بر سر داشت موقع عبور از بازار عمامه او را برداشته یک پوست هندوانه به سرش گذاشته‌اند. بعد حاجی آقا محمد به دایره عدلیه رفته شکایت نموده. رئیس محکمه جواب داده خوب است عجبالتاً لباس ذلت را درآورید و لباس عزت بپوشید که توهین نکنند و شکایت او را استماع نکردند. ولی قنسولگری جواب داد همیشه این خبرهای دروغ و عجیب و غریب از ناحیه حضرت آیت‌اللهی در می‌آید و جداً این خبر را تکذیب می‌کنم که اصل نداشته و دروغ نوشته‌اند استحضاراً عرض شد.

[امضا:]

[۲- ۱- ۱۵۵ ن]

۶۰

نمایندگی سیاسی و جنرال قونسولگری دولت علیه ایران - در بین النهرین

نمره ۶۷۹/۲۴

مورخه ۲۶ مهر ۱۳۰۷

سواد راپرت ویس قونسولگری نجف

بعدهالعنوان

یک نفر از علماء مازندران به پسر خودش در نجف نوشته به آقایان حجج اسلام ابلاغ نمایند که حال ما مثل حال یهود گردیده در اول اسلام. از خانه‌ها بیرون نمی‌توانیم بیاییم می‌خواهند عمامه‌ها را برداشته کلاه به سرمان بگذارند؛ چاره نمایند. ویس قونسولگری با دلایل و مندرجات جراید ایران که علماء از تبدیل لباس مستثنی هستند را تکذیب نموده و اظهار داشتیم این اشخاص مغرض و یا تحریک شده‌اند؛ می‌خواهند اذهان را مشوش نمایند. ابدأ چنین واقعه [ای] در ایران رخ نداده و به احدی از علماء توهین نشده و نخواهد شد. استحضاراً عرض شد.

[امضا: محمود]

[۹-۱-۱۵۵ ن]

۶۱

نمایندگی سیاسی و جنرال قونسولگری دولت علیه ایران در بین النهرین

نمره ۴۰۹۸

مورخه ۲۸ مهرماه سنه ۱۳۰۷

مقام منیع وزارت جلیله امور خارجه

برای مزید استحضار خاطر مبارک به عرض می‌رساند: ویس قونسولگری نجف در طی دو فقره راپرت نمره ۶۷۹ و نمره ۶۷۸ اشعار می‌دارد که اخباری برخلاف واقع درباب تبدیل عمامه به کلاه در نجف انتشار یافته که بالاخره مجلس درس حضرت حجت‌الاسلام آقای نائینی را تعطیل نموده‌اند. سواد هر دو فقره را لفاً تقدیم و نظر به اینکه این قبیل نشریات از ناحیه مغرضین و برای اجرای مقاصدی است جواباً ویس

قونسولگری مزبور را از عدم صحّت اخبار مزبور مطلع نموده که در تکذیب آن اقدام نماید.

کفیل نمایندگی و ژنرال قونسولگری [اسم ناخواناست]

[۸-۱-۱۵۵ ن]

۶۲

نمایندگی سیاسی و جنرال قونسولگری دولت علیه ایران در بین‌النهرین

نمره ۵۵۷۱

مورخه ۱۶ دی ماه سنه ۱۳۰۷

مقام منیع وزارت جلیله امور خارجه

برای مزید استحضار خاطر مبارک به عرض می‌رساند: پس از اینکه وزارت جلیله معارف سرپرستی امور کلیه مدارس بین‌النهرین به جنرال قونسول محول گردید فدوی به ترتیب مخصوص اقداماتی برای متحدالشکل شدن مدیران و معلمین مدارس نموده و حالیه کلیه کارکنان مدارس ایران - غیر از سه نفر - کلاه پهلوی و کت و شلوار را استعمال و حتی اکثر از ایرانیان نقاط مختلفه بین‌النهرین هم این لباس را اختیار و بدیهی است تدریجاً ایرانیان به لباس مزبور ملبس و کلاه پهلوی را استعمال خواهد نمود.

کفیل ژنرال قونسولگری.

[۱۰-۱-۱۵۵ ن]

۶۳

ویس قونسولگری دولت علیه ایران

نجف اشرف

نمره ۷۳۱/۲۴

تاریخ ۴ آبان ۱۳۰۷

مقام منیع وزارت جلیله امور خارجه دامت عظمته

بعد از انتشار اخبار توقیف آقای مدرس^۱ و اخبار [ی] که در معروضه نمره ۷۲۳ و نمره

۱. در تاریخ ۱۶ مهرماه ۱۳۰۷ سرتیپ محمد درگاهی رئیس نظمیه - معروف به محمد چاقو - به اتفاق

۷۲۶ به جنرال قونسولگری محترم بغداد راپرت عرض و سواد آنها در نمره ۷۳۰ به آن مقام منیع تقدیم گردیده عده [ای] از علماء محترم با حضرتین حجتین آیتین آقای نائینی و آقای اصفهانی محرمانه ملاقات و مذاکرات نموده‌اند. چه باید کرد؟ و چه اقدامی باید نمود؟ بعضیها رأیی داده‌اند شرحی به خاک پای مبارک اعلیحضرت همایون شاهنشاهی ارواحنا فداه عرض کردم. درخواست توجهات ملوکانه را نسبت به حجج اسلام و قاطبه روحانیین بخواهند. در جواب فرموده‌اند هنوز تفصیل کیفیت کاملاً معلوم نیست قضیه چه بوده است، و موقع هیچ گونه اقدامات نیست تا قضایا کاملاً معلوم و روشن شود [یک کلمه خوانده نشد] کتباً به تهران و قم نوشته تفصیل را خواسته‌اند بنویسند استحضاراً عرض شد.

[امضا]

[۳-۱-۱۵۵ ن]

۶۴

قونسولگری دولت علیه ایران در بصره

نمره ۱۰۲۷

تاریخ ۷ دی ماه

فوری است

آقامیرزا عبدالله خان یگانه مدیر مدرسه پهلوی بصره

نظر به اینکه مجلس شورای ملی و هیئت وزراء عظام امر فرموده‌اند به استثنای طبقه علماء جمیع اتباع ایران به خصوص مستخدمین دولتی باید متحدالشکل باشند و از این ماه به این طرف به آقامیرزا علی قمشه [ای] معلم مدرسه پهلوی خاطر نشان گردید مثل

عده‌ای صاحب‌منصب و وکیل و آژان وارد منزل سید حسن مدرس روحانی مبارز و نماینده ادوار گذشته مجلس شورای ملی می‌شوند تا وی را دستگیر نمایند. بین مدرس و درگاهی زد و خورد آغاز می‌شود. چون تعداد مأمورین زیاد بود مدرس را به سختی مضروب و مجروح می‌نمایند و او را کشان کشان از خانه خارج کرده سوار اتومبیل نموده و به خارج از تهران می‌برند. سرانجام در شهر خواف واقع در سرحد ایران و افغان او را در محبس نظمیه زندانی می‌کنند. (ر.ک: باقر عاقلی. روز شمار تاریخ ایران از مشروطه تا انقلاب. تهران، نشر گفتار، ۱۳۶۹. ج ۱، ص ۱۶۶.)

سایر معلمین کلاه لبه‌دار بپوشد و مشارالیه همه را به طفره و تعلل گذرانده است. لازم است به ایشان اخطار نماید در صورتی که مطیع مقررات اولیای دولت نباشد و از پوشیدن کلاه لبه‌دار استنکاف نماید از وظیفه مستعفی و معلم دیگری به جای او در نظر گرفته خواهد شد.

[امضا] محمدحسن بدیع

[در حاشیه:]

یک سواد به وزارت جلیله امور خارجه تقدیم می‌شود.

[۱۱-۱-۱۵۵ ن]

فونو لکری دولت علیه ایران در بصره

تاریخ ۷ دی ماه

فوری است

نومبر ۱۲۲۷

ضمیمه

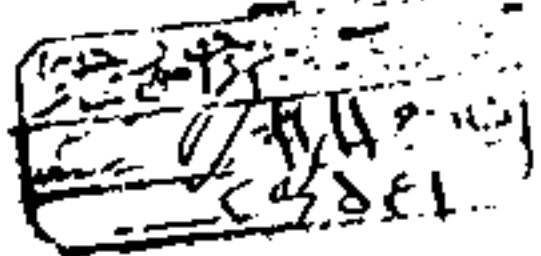
اقا میرزا عبد الله خان یگانه مد برمد رسه پهلوی بصره

نظرها بنگه مجلس شورای ملی و هیئت وزراء عظام امر فرموده اند
 با ستثنای طبقه علماء جمیع اتباع ایران بخصوص مستخدمین دولتی
 با بد متحد الشكل باشند و از این ماه با این طرف مکرر به آقا میرزا
 علی قمیسه معلم مدرسه پهلوی خا طرنشان گردید مثل سایر مسلمین
 کلاه لبه دار بپوشند و مشارالیه همه را بطفره و تعلل گذرانده است
 لازم است با ایشان احضار نماید در صورتیکه مطلع مقررات اولیای
 دولت نباشند و از پوشیدن کلاه لبه دارا متکافانما بد از وظیفه

مستثنی و معلم دیگری بجای او در نظر گرفته خواهد شد .
 مستخدمین

کیورد برادر خستید اسور خارجه تقدم نمود

الله بر سر
۷ / ۱۱ / ۱۱

۶۵

نمایندگی سیاسی و جنرال قونسولگری دولت علیه ایران - در بین‌النهرین

ترجمه از جریده العراق مورخه ۱۵ جمادی‌الاول ۱۳۴۷ نمره ۲۵۹۶

از جمله تلگرافات خصوصی دفتر جراید شرق

تهران - حکومت ایران ابلاغیه صادر و به تمام مأمورین و ملت خود امر کرده است لباس اروپایی پوشیده و کلاه پهلوی بر سر بگذارند و نیز وسایلی می‌انگیزد که نفوذ مذهبی را از نفوذ مدنی مجزا کند و لوایح جدیدی هم قریباً به مجلس شورای ملی پیشنهاد خواهد نمود و از مفاد آنها همچو فهمیده می‌شود که حکومت ایران نسبت به اصلاحات، رویه ترکها را تعقیب کرده است و راجع به حروف کتابت هم پیشنهاد شده است یا حروف فارسی قدیم و یا حروف لاتین استعمال شود. یک کمیسیون مخصوصی مشغول مطالعه این پیشنهاد است و از قراری که می‌گویند کمیسیون مزبور شق ثانی را ترجیح می‌دهد. ترجمه مطابق اصل است.

[امضا]

[۶-۱-۱۵۵ ن]

۶۶

وزارت داخله

اداره کل تشکیلات نظمیه مملکتی

تاریخ فروردین ماه ۱۳۰۸

مقام محترم وزارت جلیله داخله

بر اثر صدور دو نسخه متحدالمال از مرکز، راجع به اجرای قانون اتحاد شکل البسه، در نظمیه همدان راپرت می‌دهند کلیه معممین همدان که عده آنها بالغ بر ۱۳۵ نفر می‌باشد اجازه اجتهاد یا محدثی تحصیل کرده و از اداره حکومتی جواز ابقاء عمامه خود را دریافت نموده‌اند. علاوه بر اینکه از معممین کسر نشده، ممکن است به این ترتیب بر عده فعلی آنها نیز افزوده شود و به طوری که معلوم شده مجتهدینی که تصدیق محدثی به اشخاص می‌دهند، بدون هیچ ملاحظه و دقت، هر کس به آنها مراجعه می‌کند تصدیق می‌دهند و مایلند که بر عده معممین افزوده شود. فعلاً به این طریق قضیه در جریان است

و اجرای حکم با این حال صورت خوشی نداشته و نتیجه معکوس خواهد شد.
 رئیس کل تشکیلات نظمیه مملکتی، سرتیپ درگاهی
 [امضا]
 [شماره ۱۵ واقعه کشف حجاب]

۶۷

به تاریخ ۲ دی ماه ۱۳۱۴

نمره ۱۷۲۲

وزارت داخله

عطف به نمره ۱۶۲۳ صادره از اداره کابینه، معروض می‌دارد که اقدامات لازمه به عمل آمده. البته خاطر آن وزارت متبوعه مستحضر است که قم راجع به اجرای این دستور غیر از سایر شهرهاست و باید با کمال حزم و احتیاط شروع به اقدام این موضوع شود، و [من] هر روز با رئیس شهربانی مشغول تهیه مقدمات برای اجرای این دستور هستم. امروز هم نظر به اینکه عده خود معلمات در اطراف موضوع مذاکراتی نموده بودند که حاضر برای رفع حجاب نخواهند بود و استعفا می‌دهند و عده آنها هم بیش از شش نفر نیست و اغلب اهالی هم به واسطه انتشار خبر راجع به رفع حجاب دخترهای خود را از مدرسه بیرون آورده‌اند. جلسه در اداره معارف با حضور شش نفر معلمات و رئیس شهربانی و رئیس معارف تشکیل آنچه لازمه اظهار بود به آنها شد و حاضر شدند که در این دو سه روزه شروع به تبلیغات لازمه در خانواده‌ها نموده که پس از تشریف‌فرمایی جناب آقای وزیر معارف و تشکیل کنفرانس در این موضوع، اقلأ یک صد نفر از خانمها در جلسه مزبور حاضر شوند و ضمناً صورت کلیه محصلات را از مدرسه گرفتم که اشخاصی که دختران خود را از مدرسه خارج کرده‌اند آنها را به وسایل مختلفه تعقیب و مجبور نمایند که مراجعت بدهند، که این صورت خوشی نخواهد داشت و اعلانی نیز امروز در یکی از محلات الصاق شده بود که روز کار و فعالیت می‌باشد و به مسلمانها خطاب نموده بود که دختران خود را از مدارس خارج کرده و بر ضد این موضوع باید اقدام نمود که شهربانی مشغول تحقیقات است.

به نظر این جانب عده پاسبانی شهر قم فعلاً برای اجرای این دستور کافی نیست، اگرچه رئیس شهربانی جداً کار نموده و از هیچ نوع اقدامات کوتاهی ندارد، ولی برای

اینکه در تمام محلات شب و روز باید پست گذاشته شود که مراقب فرد فرد اهالی بوده که سوء احترامی نسبت به زنی نشود که موجب اخلال جریان کار بشود لازم است سی نفر بر عده پاسبانی شهر قم اضافه نمایند که از هرگونه پیش آمد سویی جلوگیری شود، و از طرف شهربانی هم تلگرافاً در این موضوع درخواست شده. فدوی به اهمیت این موضوع در قم کاملاً واقف. امیدوارم با کمال ترتیب و نظم دستورات صادره به موقع اجرا گذاشته شود.

حکومت قم

[شماره ۳۲ واقعه کشف حجاب]

۶۸

تاریخ ثبت ۱۳۱۴/۱۱/۲۰

ریاست دفتر مخصوص شاهنشاهی

در بدو جریان نهضت بانوان کردستان و حاضر نبودن کلاه و لباس زنانه به حد کفایت برای عده‌ای از بانوان طبقه سوم آنجا، حکومت کردستان تلگرافاً اجازه خواسته بود که اجازه داده شود بانوان آنجا با لباس محل (کردی) ترک چادر نمایند تا بعد به تدریج تهیه کلاه و لباس نموده و همصورت سایر بانوان شوند. حسب الامر به حکومت جواباً دستور داده شد پس از اینکه بانوان ترک چادر کردند باید حتماً کلاه اروپایی استعمال نمایند و اگر اجازه داده شود که آنها همان لباس و کلاه کردی محلی خود را نگهدارند تغییر آن در ثانی مشکل خواهد شد. اینک حکومت جواب می‌دهد در اجرای نیات مقدس ملوکانه با نهایت افتخار اقدام شده و نهضت بانوان کردستان به خوبی در جریان و پیشرفت است.

برومند

[۴۲ - ۶۴۹ - ۳]

۶۹

کابینه ریاست وزراء

نمره ۶۲ ۱۴/۱۱/۱

استخراج تلگراف رمز ایالت خراسان

جناب آقای رئیس‌الوزراء

حکومت سبزوار با ارسال سواد راپرت نظمیة آنجا اطلاع داده است شیخ محمود،